

Meta-evaluointi hanke- ja ohjelmaevaluoinneista 2015–2017

Meta-evaluoinnin toteutus

Ulkoministeriön kehitysevaluoinnin yksikkö (EVA-11) teettää säännöllisesti meta-evaluointeja, joissa arvioidaan hanke- ja ohjelmaevaluointiraporttien ja niiden tehtäväkuvausten (Terms of Reference, ToR) laatua sekä kootaan yhteen niiden tuottamia tuloksia.

Edellisten meta-evaluointien yhteydessä on kiinnitetty huomiota siihen, että tulisi kehittää yhdenmukainen arviointityökalu, joka mahdollistaisi eri vuosina toteutettujen meta-evaluointien tulosten keskinäisen vertailun. Tämän meta-evaluoinnin yhteydessä kehitettiin arviointityökalu, jota voidaan käyttää seuraavissa evaluoinneissa. Tämä mahdollistaa tulevaisuudessa eri vuosien meta-evaluointien keskinäisen vertailun. On kuitenkin huomattava, että käsillä olevan meta-evaluoinnin tuloksia ei voi suoraan vertailla aiempien meta-evaluointien kanssa erilaisista arviointikriteereistä johtuen.

Meta-evaluointi 2015–2017 toteutettiin kahdessa vaiheessa. Ensimmäisessä vaiheessa arviointiin raporttien luotettavuutta ja laatua. Toisessa vaiheessa analysoitiin sitä, minkälaisia asioita raporttien pohjalta nousee esiin suomalaisesta kehitysyhteistyöstä.

Ulkoministeriön tehtäväkuvaukset ovat hieman parempia kuin sen yhteistyökumppanien, mutta parantamisen varaa on vielä. Evaluointiraporteissa korostuu metodologiset puutteet.

Osa ulkoministeriön rahoittamista hankkeista on sen yhteistyökumppanien toteuttamia (multi-bi hankkeet). Tällöin yhteistyökumppani on vastuussa myös hankkeen evaluoinnista. Meta-evaluoinnin 2015–2017 tehtäväkuvauksessa pyydettiin arvioimaan onko ulkoministeriön teettämien evaluointien laadussa eroa verrattuna sen yhteistyökumppanien teettämien evaluointien laatuun.

Meta-evaluoinnin 2015–2017 aineisto koostui 51 evaluointiraportista sekä näiden tehtäväkuvauksista (ToR). Evaluointiraportit valittiin aineistoon niiden valmistumisajankohdan mukaan. Niiden kuvaamat hankkeet olivat keskenään hyvin erilaisia ja sijoittuvat eri puolille maailmaa.

Evaluointien laadussa on vielä parannettavaa

Sekä tehtäväkuvausten että evaluointiraporttien arvioinnissa käytettiin neliportaista arviointiasteikkoa: 1 = puutteellinen (inadequate), 2 = joitain puutteita (need for improvement), 3 = tyydyttävä (satisfactory), 4 = hyvä tai erittäin hyvä (good or very good). Yli puolet (60 %) hanke-evaluointien tehtäväkuvauksista oli laadultaan tyydyttäviä tai hyviä eli ne saivat arvon 3 tai 4. Parantamisen varaa on kuitenkin vielä. Puutteita oli erityisesti arvioinnin tarkoituksen, tavoitteiden, laajuuden, metodologian ja arviointiprosessin kuvauksissa. Nämä kuvaukset ovat tärkeitä ja niitä pitäisi parantaa, jotta saataisiin mahdollisimman hyviä arviointiraportteja jatkossa. Nyt arvioiduissa tehtäväkuvauksissa oli heikkouksia metodologian, evaluointimenettelyn, laadunvarmistuksen ja läpileikkaavien tavoitteiden suhteen.

Valtaosa (noin 65 %) evaluointiraporteista oli laadultaan tyydyttäviä eli ne saivat arvon 3. Niissäkin on vielä parannettavaa. Raporttien esittämät havainnot oli usein tehty heikon metodologian pohjalta, mutta ne vaikuttivat silti suhteellisen luotettavilta. Todettiin, että raporteista puuttui usein keskustelu interventio-
logiikasta sekä oletuksista ja tehtävän rajoituksista.

Kun vertailtiin ulkoministeriön ja sen yhteistyökumppanien tehtävänkuvausten ja evaluointiraporttien laatua keskenään havaittiin, että ulkoministeriön tehtävänkuvaukset ovat keskimäärin hieman parempia kuin sen yhteistyökumppanien tehtävänkuvaukset. Evaluointiraporttien laadussa ei kuitenkaan ollut havaittavissa vastaavaa eroa.

Kehitysyhteistyö on tarkoituksenmukaista – haasteena kestävyys

Arviointiraporteista kootun tiedon mukaan Suomen kehitysyhteistyön kokonaislaatu arvioidaan kohtalaiseksi tai sitä paremmaksi valtaosassa aineiston hankkeista. Vahvuutena pidetään yhteistyön tarkoituksenmukaisuutta ja suurimpana haasteena kestävyttä. Kolmasosassa hankkeita oli puutteita myös tuloksellisuuden (effectiveness), tehokkuuden (efficiency) tai vaikuttavuuden (impact) suhteen.

Aineiston evaluointiraporttien tärkeimmät suositukset kohdistuivat hankkeiden suunnitteluun, laajuuteen, hallintoon, kapasiteettiin ja kestävyteen.

Evaluointiosaamista kehitettävä

Meta-evaluointi 2015-2017 nostaa esille, että ulkoministeriön tulee kiinnittää huomiota kehitysyhteistyötä toteuttavien yksiköiden evaluointiosaamisen vahvistamiseen, koska hankkeiden tehtävänkuvausten sekä evaluointiraporttien laadussa ja laadun varmistuksessa on vielä parantamisen varaa. Meta-evaluointi 2015-2017 suosittaa, että kehitysyhteistyöhankeportfoliosta tehdään kokonaiskartitus, jonka jälkeen erilaiset ryhmitellyt otannot

ovat mahdollisia mm. seuraavissa meta-evaluoinneissa. Ulkoministeriön kehitysyhteistyötä toteuttavien yksiköiden arviointimetodologian ja -käytäntöjen tuntemusta tulisi parantaa esim. päivittämällä evaluointiohjeistusta ja tehostamalla olemassa olevia rakenteita tiedonhallinnassa ja koordinoinnissa. Ulkoisten arvioijien metodologinen asiantuntijuus ja arvioinnin laadunvarmistus tulisi varmistaa jo hankintavaiheessa.

Tästä meta-evaluoinnista 2015-2017 tehdään johdon vastine, jossa käsitellään yksityiskohtaisesti evaluoinnin suositukset ja sitä minkälaisia mahdollisia muutoksia niiden pohjalta tullaan jatkossa tekemään.

Evaluointiraporttien perusteella Suomen kehitysyhteistyön vahvuus on tarkoituksenmukaisuus ja suurin haaste kestävyys.

<http://formin.finland.fi/kehityspolitiikka/evaluoinnit>

